

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1942 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 9:o), 11:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Genom en den 8 maj 1942 dagtecknad proposition, nr 263, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § 9:o), 11:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 9:o), 11:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

9:o) mål om tillvaro — — — av prästlönetillgång;

mål om villkor för utarrendering av prästerskapet eller kyrkor anslagen jord, som enligt vad författningarna stadga skall under arrende upplåtas, såframt ej klagan föres över sådant stiftsnämndens beslut som avses i lagen angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastik jord;

mål om optionsrätt till arrende;

11:o) mål om avgäld — — — särskilda bestämmelser;

mål om rätt att för visst ändamål taga i anspråk brukningsdel, med avseende varå lagen angående uppsikt å vissa jordbruk eller lagen om åtgärder mot vanhävd av jordbruk äger tillämpning, eller att bortföra eller lämna utan underhåll byggnad å sådan brukningsdel;

mål om naturminnesmärkens fredande;

mål om Konungens befallningshavandes beslut angående tillämpning av lagen om fornminnen eller lagen om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader;

¹ Senaste lydelse av 2 § 9:o) se 1932: 402, av 2 § 11:o) se 1931: 151 och av 2 § 17:o) se 1937: 410.

17:o) mål om kyrkötukt, — — — medicinalstyrelsens inseende;

mål om bötesansvar; mål om annat föreläggande vid vite än sådant, som må givas enligt författningar rörande banker eller andra penninginrättningar, författningar rörande yrkesmässigt utövande av köp och försäljning i kommission av aktier, obligationer och liknande värdepapper, författningar rörande fondbördsverksamhet, lagen om polisväsendet i riket, lagen om förekommande och släckning av skogseld, lagen om åtgärder mot vanhävd av jordbruk, lagen med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m. eller lagen om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar; mål om utdömande av vite enligt andra än nämnda författningar;

mål om häktads — — — av straff;

Denna lag träder i kraft beträffande 2 § 9:o) och 2 § 11:o) sjunde punkten dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, beträffande 2 § 11:o) i övrigt den 1 januari 1943 samt beträffande 2 § 17:o) den 1 juli 1942.

Föredragande departementschefen, statsrådet Westman, har i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet anfört följande:

»Till regeringsrättens upptagande och avgörande höra enligt 2 § 9:o) regeringsrättslagen mål om villkor för utarrendering av prästerskapet eller kyrkor anslagen jord, som enligt vad författningarna stadga skall upplåtas under arrende.

Enligt lagen den 6 mars 1942 (nr 74) angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastik jord ankommer det på stiftsnämnd att handlägga sådana ärenden som avses i lagen. Klagan över stiftsnämndens beslut rörande arrendelindring skall enligt 6 § föras genom besvär i den ordning som för klagan över stiftsnämnds beslut i allmänhet är stadgad. Enligt 58 § ecklesiastika boställsordningen och 28 § stiftsnämndsinstruktionen skall sådan talan föras hos Kungl. Maj:t.

Besvär över stiftsnämnds beslut rörande arrendelindring torde böra prövas av Konungen i statsrådet. Med hänsyn härtill böra ifrågavarande ärenden undantagas i det nyssnämnda stadgandet i regeringsrättslagen.

Genom proposition (nr 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga, bland annat, förslag till lag om fornminnen och lag om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader.

Enligt 3 § förstnämnda lagförslag äger länsstyrelsen i vissa fall fastställa gränserna för område som skall anses höra till fast fornlämning. I 4 § stadgas vidare, att länsstyrelsen äger meddela särskild föreskrift som finnes påkallad för att bevara fast fornlämnings helgd så ock stadga för ändamålet erforderligt vite. Enligt 15 § äger länsstyrelsen slutligen att vid vite

tillfälligt fridlysa plats, där fornfynd skett och som ej är skyddad redan på den grund att platsen är att hänföra till fast fornlämning.

I förslaget till lag om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader stadgas visst förfarande för meddelande av föreskrifter, ägnade att bevara dylika byggnader. Ansökan om meddelande av skyddsföreskrifter skall enligt 2 § göras hos länsstyrelsen, som enligt 9 § jämväl äger upphäva meddelade skyddsföreskrifter under vissa där närmare angivna förutsättningar. 12 § i förslaget innehåller därjämte befogenhet för länsstyrelsen att, om anledning finnes till antagande att kulturhistoriskt märklig byggnad eller därtill hörande område kommer att bliva föremål för åtgärd varigenom det kulturhistoriska värdet helt eller delvis går förlorat, meddela förbud vid vite mot åtgärdens vidtagande.

Besvär över länsstyrelsens beslut i nu angivna frågor torde böra prövas av regeringsrätten. Förslag av denna innebörd har ock framlagts i det betänkande som legat till grund för de genom Kungl. Maj:ts proposition framlagda lagförslagen (se statens offentl. utredn. 1938: 60). I vissa fall torde redan av 2 § 17:o) regeringsrättslagen följa, att besvären skola prövas av regeringsrätten. För andra fall erfordras emellertid en ändring i lagen. En sådan torde böra ske genom att under 2 § 11:o) upptagas mål om länsstyrelses beslut rörande tillämpning av lagen om fornminnen eller lagen om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader.

Genom proposition (nr 204) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga förslag till lag med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m. Enligt 8 § andra stycket i förslaget äger där omförmäld granskningsnämnd stadga skyldighet vid vite att lämna uppgift om åtgärd eller förhållande som kan ha gjort uppfinning känd eller föranleda till att den blir känd. Besvär över nämndens beslut må jämlikt 11 § anföras hos Konungen.

I utlåtande den 27 mars 1942 över lagförslaget har lagrådet framhållit, att mål om föreläggande enligt 8 § andra stycket komme att, om annat ej stadgades, jämlikt 2 § 17:o) regeringsrättslagen tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande. Lagrådet har ifrågasatt, huruvida icke dylika mål borde ankomma på avgörande av Konungen i statsrådet i likhet med andra i statsdepartement fullföljda mål som anginge tillämpning av den föreslagna lagen. Härför erfordrades jämkning av nämnda stadgande i regeringsrättslagen. Den jämkning som lagrådet sålunda ifrågasatt torde böra vidtagas.

Genom proposition (nr 244) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga, bland annat, förslag till lag om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar. Frågor om skyldighet att vidtaga och tåla i lagförslaget avsedda skyddsåtgärder skola prövas av en särskild nämnd, kallad krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar. Enligt 16 § första stycket i förslaget äger nämnden vid vite tillhålla den som är pliktig att vidtaga sådan åtgärd

som nyss nämnts att fullgöra sin skyldighet. Klagan över nämndens beslut må enligt 17 § föras hos Konungen genom besvär.

Då besvär över krigsskyddsnämndens beslut torde, även då fråga är om vitesföreläggande, böra prövas av Konungen i statsrådet, erfordras jämväl i anledning av nämnda lagförslag jämkning av 2 § 17:o) regeringsrättslagen.

Enligt 2 § 11:o) sjunde punkten regeringsrättslagen har regeringsrätten att upptaga och avgöra mål om rätt att för visst ändamål taga i anspråk brukningsdel, med avseende varå lagen angående uppsikt å vissa jordbruk äger tillämpning, eller att bortföra eller lämna utan underhåll byggnad å sådan brukningsdel.

Genom beslut den 17 april 1942 har Kungl. Maj:t till lagrådet för yttrande remitterat ett inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till lag om åtgärder mot vanhävd av jordbruk. Den föreslagna lagen är avsedd att tillsvidare träda i stället för lagen den 27 juni 1927 (nr 287) angående uppsikt å vissa jordbruk. Så länge den nya lagen äger gällande kraft, skola nämligen bestämmelserna i uppsiktslagen med vissa undantag icke äga tillämpning. Klagan över av länsstyrelsen enligt den nya lagen meddelade beslut torde med hänsyn till målens natur böra upptagas till prövning och avgörande av Konungen i statsrådet, med undantag dock för besvär över beslut, som länsstyrelse meddelat i enlighet med 13 § i den nya lagen, vilka besvär i anslutning till det nyssnämnda stadgandet i 2 § 11:o) regeringsrättslagen synas böra prövas och avgöras av regeringsrätten. Då enligt 7 § i lagförslaget länsstyrelse äger möjlighet att förelägga vite och att utdöma vite, och mål om ett dylikt vitesbeslut bör prövas i samma ordning som mål, vilka röra själva vanhävdsfrågan, erfordras ett tillägg till 2 § 17:o) regeringsrättslagen, innebärande att mål angående föreläggande och utdömande av vite enligt den nya vanhävdslagen undantagas från regeringsrättens behandling.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Riksdagen har efter avlämnandet av den till behandling föreliggande propositionen nr 263 antagit *dels*, med vissa ändringar utan betydelse i förvarande sammanhang, de genom propositionen nr 8 framlagda förslagen till lag om fornminnen och till lag om skydd för kulturhistoriskt märkliga byggnader *dels ock* det genom propositionen nr 204 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för rikets försvar eller folkförsörjningen m. m. och det genom propositionen nr 244 framlagda förslaget till lag om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar. Genom en den 8 maj 1942 dagtecknad proposition nr 275 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om åtgärder mot vanhävd av jordbruk, vilket i de hänseenden varom nu är fråga överensstämmer med förutnämnda till lagrådet remitterade förslag till lag i ämnet. Andra lagutskottet, som behandlat propositionen, har i utlåtande nr 39 hemställt, att lagförslaget måtte antagas av riksdagen.

Utskottet har vid granskning av det genom propositionen nr 263 framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran samt får därför hemställa, *Utskottet.*
att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 11 juni 1942.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Tamm, Löfvander, Forslund, Olof Carlsson, Beck-Friis, Näslund* och *Söderkvist*;

från andra kammaren: fröken *Andersson*, herrar *Olovson* i Västerås, *Hallagård, Petersson* i Hällbacken, *Hermansson, Holm, Larsson* i Östersund och *Barnekow*.
